

Tiivistelmä Suurten kaupunkien terveydenhuollon kustannuksista vuonna 2019

Vuonna 2019 Kuntaliiton julkaisemassa terveydenhuollon kustannusvertailuraportissa olivat mukana kymmenen kaupunkia: Espoo, Helsinki, Jyväskylä, Kuopio, Lahti, Oulu, Pori, Tampere, Turku ja Vantaa. Aineistona olivat kaikki terveydenhuollon kustannukset sekä sosiaalihuollon kustannuksista ympärivuorokautista hoitoa tarjoavat vanhainkodit ja tehostettu palveluasuminen sekä mielenterveyskuntoutujien asumispalvelut.

Raportissa perusterveydenhuolto jaetaan avoterveydenhuoltoon, suun terveydenhuoltoon ja kotihoitoon. Ympärivuorokautinen hoito sisältää perusterveydenhuollon laitoshoidon, sosiaalihuoltolain mukaisen laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen. Erikoissairaanhoidossa verrataan kustannuksia somaattisen ja psykiatrisen erikoissairaanhoidon avohoidossa ja laitoshoidossa. Mielenterveyskuntoutujien asumispalvelun kustannukset sisältyvät psykiatrian avohoitoon.

Seuraavassa käydään läpi Helsingin vuoden 2019 tietoja vertaillen niitä muihin kaupunkeihin sekä edellisen vuoden Helsingin tietoihin. Kustannukset ilmoitetaan kokonaiskustannuksina sekä kustannuksina /asukas tai ikäryhmän asukas. Sen sijaan asiakaskohtaisia kustannuksia ei raportissa käsitellä. Aineisto on kokonaisuudessaan Kuntaliiton julkaisussa. Kustannustietojen kokoaminen toteutettiin noudattaen Suomen Kuntaliiton ohjeita tietojen kokoamisesta. Helsingissä lähtötietoja olivat mm. hinnastotaulu, manuaalisesti kerättävät kustannukset ja toiminnallinen tilinpäätös.

Kaupunkien välisiin kustannuseroihin vaikuttavat ikä- ja palvelurakenne, asukkaiden palvelutarve sekä paikalliset strategiset linjaukset ja painopisteet. Kuntaliiton raportin (2019) mukaan Suurten kaupunkien terveydenhuollon kustannustietojen vertailu muihin kustannusvertailuihin ilman tietopohjan määrittelyn erilaisuuden selvittämistä ei voida suositella.

Helsingissä kustannuspaineita aiheuttavat väestömäärän kasvu, ikääntyneen väestön määrän kasvu, henkilökunnan palkankorotukset ja yleinen kustannustason nousu. Helsingin terveydenhuollon kokonaiskustannukset olivat 1 552 M€ vuonna 2019.

Asukaskohtaiset kustannukset

Terveydenhuollon kustannukset ovat vuonna 2019 lähestyneet Helsingin kaupunkistrategian 2017–2021 tavoitetta, jonka mukaan Helsinki tavoittelee yksikkökustannuksissa muiden suurten kaupunkien keskiarvoa, sillä vuonna 2019 Helsingin terveydenhuollon kustannukset olivat 1,5 prosenttia kaupunkien mediaania pienemmät, kun ne edellisellä vuonna olivat 3,6 prosenttia mediaania pienemmät.

Pääkaupunkiseudulla terveydenhuollon ikävakioidut kustannukset olivat suurten kaupunkien mediaania alhaisemmat. Helsingin terveydenhuollon ikävakioidut kustannukset olivat vertailukuntien neljänneksi pienimmät, 2368 euroa/asukas (2255 €/asukas v. 2018),

Vertailun matalin kustannus ikävakioituna oli Vantaalla 2264 €/asukas ja toiseksi matalin Jyväskylässä 2 274 €/asukas. Suurten kaupunkien kustannukset -raportin mukaan terveydenhuollon ikävakioidut, deflatoidut kustannukset nousivat edellisestä vuodesta Helsingissä 3 prosenttia, Espoossa

3,4 prosenttia ja Vantaalla 2,7 prosenttia. Kaikissa vertailukaupungeissa yhteensä kustannukset nousivat 2,1 prosenttia. Helsingin ikävakioidut asukaskohtaiset kustannukset ovat nousseet muina vuosina paitsi vuosina 2015–2018. Vuodesta 1997 terveydenhuollon ikävakioidut kustannusten nousu on ollut pääkaupunkiseudulla Vantaan jälkeen toiseksi vähäisintä Helsingissä.

Terveydenhuollon kustannukset ikäryhmittäin

Väestön määrä oli Helsingissä vuoden 2019 lopussa 653 835. Väestö lisääntyi edellisestä vuodesta 5793 asukkaalla. Yli 65-vuotiaiden osuus oli Helsingissä 17,2 % ja vertailun kaupungeissa keskimäärin 18,1 %. Yli 85-vuotiaiden osuus väestöstä oli Helsingissä 2,1 %, mikä on yhtä suuri osuus kuin vertailun kunnissa keskimäärin. Espoossa ja Vantaalla on 65 vuotta ja 85 vuotta täyttäneitä edelleen suhteellisesti hieman Helsinkiä vähemmän.

Terveydenhuollon ikävakioidut kustannukset olivat Helsingissä 2 328 € /asukas. Ikäryhmän asukasta kohti lasketut terveydenhuollon kustannukset olivat Helsingissä alle suurten kaupunkien mediaanikustannusten 0–6-vuotiailla, 15–49-vuotiailla ja 50–64-vuotiailla. 15–49-vuotiaiden terveydenhuollon kustannukset olivat Helsingissä Espoon ja Turun jälkeen vertailun kolmanneksi matalimmat.

Ikäryhmän asukasta kohti lasketut mediaanikustannukset olivat Helsingissä vertailun mediaanikustannuksia suuremmat 7–14-vuotiaiden, 65–74-vuotiaiden, 75–84-vuotiaiden ja 85 vuotta täyttäneiden ikäryhmissä. 85 vuotta täyttäneillä terveydenhuollon kustannus oli Helsingissä 20 754 € /ikäryhmän asukas vertailun mediaanin ollessa 20 198 € /ikäryhmän asukas.

Perusterveydenhuollon avohoidossa kustannukset ovat laskeneet alle 65-vuotiailla, kaikissa ikäryhmissä. Sitä vastoin 65 vuotta täyttäneillä ja sitä vanhemmilla kustannukset ovat lisääntyneet. Muutokset vaihtelevat 1–3 M€ ikäryhmästä riippuen.

Kotihoidon kustannukset ovat nousseet 8,3 M€. Kustannukset nousivat kaikissa ikäryhmissä, mutta suurin kustannusnousu oli 75–84-vuotiaiden ikäryhmässä, lähes 4 M€.

Suun terveydenhuollossa kustannukset ovat nousseet vähän yli 2 M€. Kustannukset ovat hieman nousseet kaikissa muissa paitsi 75 vuotta täyttäneiden ikäryhmässä.

Sosiaalitoimen ympärivuorokautisen hoidon kustannukset ovat laskeneet 5,7 M€. Suurin kustannuslasku oli 85-vuotiaiden ja sitä vanhempien ympärivuorokautisessa hoidossa, lähes 4,4 M€. Perusterveydenhuollon ympärivuorokautisen hoidon kustannukset nousivat 4,3 M€. Suurin nousu oli 75–84-vuotiaiden ikäryhmässä.

Somaattisen erikoissairaanhoidon avohoidon kustannusnousu 32,2, M€. Ikäryhmässä 15–49 v. oli suurin kustannusnousu 12,1 M€. 50–64 ja 75–84 -vuotiailla kustannusnousu oli yhteensä yli kymmenen miljoonaa. Psykiatrian avohoidon kustannukset ovat säilyneet ennallaan. 7–14-vuotiaiden kustannukset ovat nousseet ja 75 vuotta täyttäneiden ja sitä vanhempien kustannukset ovat jonkin verran laskeneet.

Somaattisen erikoissairaanhoidon laitoshoidossa kustannusnousu 31,5 M€. 15–49-vuotiailla kustannusnousu oli 10,6 M€. 65–84-vuotiailla kustannusnousu oli yli 15 miljoonaa euroa. Alle 15-vuotiailla kustannusmuutokset olivat vähäisiä. Psykiatrian erikoissairaanhoidon laitoshoidon kustannuksissa oli vähäisiä muutoksia ja kokonaiskustannukset laskivat hieman.

Perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon kustannukset

Perusterveydenhuolto

Perusterveydenhuollon ikävakioidujen kustannusten osuus terveydenhuollon kustannuksista oli Helsingissä 47,5 %, Espoossa 52,3 % ja Vantaalla 48,4 %. Muut kustannukset kohdistuivat erikoissairaanhoidon. Sitovien tavoitteiden mukaan palvelurakenne kevenee laitoshoidon vähentämällä ja kehittämällä intensiivisiä, liikkuvia ja matalan kynnyksen avohoitopalveluja.

Suun terveydenhuollon palvelutarve kasvoi edelleen vuonna 2019. Väestön kasvun lisäksi kysyntää lisäsivät yksityissektorin asiakasmaksujen korkea omavastuuosuus ja maahanmuuttajien ja hampaallisten ikääntyneiden henkilöiden määrän kasvu. Suun terveydenhuollon kustannukset (99 €/asukas) olivat vertailun neljänneksi pienimmät, 6,5 % vertailun mediaania pienemmät. Suun terveydenhuollon suoritteet vähenivät edellisestä vuodesta runsaalla neljällä tuhannella suoritteella. Oman toiminnan suoritteet vähenivät lähes kahdellakymmenellä tuhannella, mutta ostopalvelut lisääntyivät.

Kotihoidossa pyrittiin tukemaan ikäihmisten kotona asumista ja kehittämään kuntoutumisen palveluja ja yksilöllisiä palvelukokonaisuuksia. Tavoitteena oli, että kotona asuvien osuus 75 vuotta täyttäneistä nousee edelliseen vuoteen verrattuna. Kotihoidon kustannukset (214 €/asukas) olivat vertailun neljänneksi suurimmat ja 6,9 % vertailun mediaanikustannuksia suuremmat. Edelliseen vuoteen verrattuna kotihoidon suoritteet vähenivät lähes 180 000 suoritetta.

Sitovien toiminnallisten tavoitteiden mukaan ympärivuorokautisessa hoivassa palvelujen määrää nostetaan vastaamaan ikäihmisten lukumäärän kasvua. Tavoitteena oli, että ympärivuorokautiseen hoitoon pääsee silloin, kun kotona asuminen ei ole enää mahdollista. Helsingissä tehostetun palveluasumisen ikävakioidut kustannukset (232 €/asukas) olivat 22,3 % alle vertailun mediaanikustannusten. Palveluasumisen asukkaiden määrä laski noin kahdeksallakymmenenellä ja kustannukset säilyivät ennallaan edelliseen vuoteen verrattuna.

Sen sijaan sosiaalihuoltolain mukaisessa laitoshoidossa Helsingin asukaskohtaiset kustannukset (143 €/asukas) olivat 136,1 % yli vertailun mediaanikustannusten (61 €/asukas). Asukkaiden määrä laski noin kolmellasadallaviidelläkymmenellä ja kustannusten määrä laski noin 5,6 M€. Helsingin perusterveydenhuollon laitoshoidon asukaskohtaiset kustannukset (152 €/asukas) olivat 8,3 % vertailun mediaanikustannuksia alhaisemmat. Perusterveydenhuollon laitoshoidossa kustannukset nousivat 4,6 %.

Erikoissairaanhoido

Tavoitteiden mukaan psykiatrisessa avohoidossa olevien potilaiden sairaalapäivien määrä vähenee edelliseen vuoteen verrattuna avohoidon laadullisella kehittämisellä ja sen eri muotoja vahvistamalla. Psykiatriassa kehitettiin avohoidon. Helsingin sosiaali- ja terveystoimen psykiatrian käynnit olivat samalla tasolla kuin edellisenä vuonna.

Erikoissairaanhoidon somaattisessa avohoidossa Helsingin ikävakioidut kustannukset 492 €/asukas, olivat alle vertailun mediaanin, neljänneksi pienimmät. Psykiatrisessa avohoidossa kustannukset 153 €/asukas, olivat hieman yli mediaanin, kuudenneksi pienimmät.

Erikoissairaanhoidon somaattisessa laitoshoidossa Helsingin ikävakioidut kustannukset 509 €/asukas, olivat vertailun viidenneksi pienimmät, lähes mediaanissa. Psykiatrisen laitoshoidon kustannukset olivat vertailun viidenneksi pienimmät, vähän alle mediaanin.

Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin (HUS) talousarviossa ilmoitetut määrärahat ylittyivät 46 miljoonaa euroa. Tilinpäätöksen mukaan määrärahan ylitys johtui Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin palvelutuotannon määrän ja laskutuksen toteutumisesta arvioitua suurempana. Vuonna 2019 HUS:n erikoissairaanhoidon kustannukset kasvoivat 51,2 M€, kun päivystyksen siirrosta HUS:iin aiheutunut kustannus 68,8 M€ on otettu huomioon. Kaiken kaikkiaan Helsingissä vuonna 2019 somaattisen erikoissairaanhoidon avohoidon kustannukset nousivat 32,2 M€ (11,3 %) ja laitoshoidon kustannukset nousivat 31,4 M€ (10,6 %).

Psykiatrian avohoidon kustannukset nousivat hieman ja vastaavasti psykiatrian laitoshoidon kustannukset laskivat hieman.

Terveydenhuollon kustannusindeksi

Terveydenhuollon kustannusten ikävakioitu kokonaisindeksi oli suurissa kaupungeissa yhteensä 1, Helsingin kokonaisindeksi oli 0,98, Espoon 0,95 ja Vantaan vertailun matalin 0,94. Vertailun korkein kustannusten kokonaisindeksi oli Oulussa.

Perusterveydenhuollon avohoidon kustannusindeksi oli Helsingissä vähän alle mediaanin. Ainoastaan kotihoidon kustannusindeksi oli yli mediaanin.

Ympäri vuorokautisessa perusterveydenhuollon laitoshoidossa Helsingin ikävakioitu kustannusindeksi oli perusterveydenhuollon laitoshoidossa ja tehostetussa palveluasumisessa alle vertailun mediaanin. Mutta SHL:n mukaisen laitoshoidon kustannusindeksi oli Helsingissä 1,64.

Erikoissairaanhoidon somaattisessa avohoidossa ikävakioitu kustannusindeksi oli Helsingissä vähän alle mediaanin ja psykiatrisessa avohoidossa vähän yli mediaanin. Sekä somaattisen erikoissairaanhoidon että psykiatrisen laitoshoidon ikävakioitu kustannusindeksi oli Helsingissä vähän alle vertailun mediaanin.

Lähteet

Maria Pernu, Anu Nemlander: Suurten kaupunkien terveydenhuollon kustannukset vuonna 2019 Espoo, Helsinki, Jyväskylä, Kuopio, Lahti, Oulu, Pori, Tampere, Turku, Vantaa. Suomen Kuntaliitto 2020.